

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

4. oktoober 2018*

Eelotsusetaotlus – Hoiuste tagamise skeemid – Direktiiv 94/19/EÜ – Artikli 1 lõike 3 punkt i – Artikli 10 lõige 1 – Mõiste „peatatud hoius“ – Liikmesriigi vastutus füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele liidu õiguse rikkumisega kahju tekitamise eest – Liidu õiguse piisavalt selge rikkumine – Liikmesriikide menetlusautonoomia – Lojalse koostöö põhimõte – ELL artikli 4 lõige 3 – Võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtted

Kohtuasjas C-571/16,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Administrativen sad – Varna (Varna halduskohus, Bulgaaria) 4. novembri 2016. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 14. novembril 2016, menetluses

Nikolay Kantarev

versus

Balgarska Narodna Banka,

menetluses osalesid:

Okrazhna prokuratura – Varna,

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president J. L. da Cruz Vilaça (ettekandja), kohtunikud E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger ja F. Biltgen,

kohtujurist: J. Kokott,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- N. Kantarev, esindajad: *advokat* K. Boncheva ja *advokat* M. Ekimdzhiev,
- Balgarska Narodna Banka, esindajad: *advokat* A. Kalaydzhiev, *advokat* R. Georgiev ja *advokat* M. Kalaydzhieva,
- Euroopa Komisjon, esindajad: P. Mihaylova, A. Steiblytė ja H. Krämer,

* Kohtumenetluse keel: bulgaaria.

olles 7. juuni 2018. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 1994. aasta direktiivi 94/19/EÜ hoiuste tagamise skeemide kohta (EÜT 1994, L 135, lk 5; ELT eriväljaanne 06/02, lk 252), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta direktiiviga 2009/14/EÜ (ELT 2009, L 68, lk 3) (edaspidi „direktiiv 94/19“), artikli 1 lõike 3 punkti i ja artikli 10 lõike 1 tõlgendamist.
- 2 Taotlus esitati vaidluses, mille pooled on Nikolay Kantarev ja Balgarska Narodna Banka (Bulgaaria keskpang, edaspidi „BNB“) ning mille ese on nõue hüvitada kahju, mis tekkis tagatud hoiuse väidetavalt hilise hüvitamisega N. Kantarevile, kellel oli Korporativna Targovska Bankas (edaspidi „KTB“) arvelduskontol peatatuks muutunud hoius.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 94/19

- 3 Direktiivi 94/19 esimene, teine, neljas, kaheksas, üheksas, üheteistkümnes, kahekümne esimene ja kahekümne neljas põhjendus sätestavad:

„asutamislepingu eesmärkide kohaselt tuleks krediidasutuste tegevuse kooskõlalist arengut edendada kogu ühenduses, kõrvaldades kõik asutamiseõiguse ja teenuste osutamise vabaduse piirangud ning suurendades samas pangandussüsteemi stabiilsust ja hoiustajate kaitset;

kui krediidasutuste tegevuspiirangud on kõrvaldatud, tuleks kaaluda olukorda, mis võib tekkida, kui hoiused teistes liikmesriikides filiaale omavas krediidasutuses peatatakse; on hädavajalik tagada hoiuste kaitse ühtlustatud miinimumtaseme, olenemata hoiuste asukohast [liidus]; selline hoiuste kaitse on panganduse siseturu väljakujundamisel sama oluline kui usaldatavusnormatiivid;

[...]

kuludel, mida tagatisskeemis osalemine põhjustab krediidasutusele, ei ole mingit seost kuludega, mida hoiustajate usalduse kadumise korral pangandussüsteemi stabiilsuse vastu põhjustaks pangahoiuste ulatuslik väljavõtmine mitte üksnes raskustes olevatest, vaid ka heas olukorras olevatest krediidasutusest;

[...]

ühtlustumine peab piirduma hoiuste tagamise skeemide põhiosadega ja tagama ühtlustatud miinimumtaseme põhjal arvutatud hüvitiste maksmise väga lühikese aja jooksul;

hoiuste tagamise skeemid peavad sekkuma niipea, kui hoiused peatatakse;

[...]

hoiuste tagamise skeemide ühtlustamine ühenduses ei muuda iseenesest küsitavaks selliste toimivate süsteemide olemasolu, mis on mõeldud krediidasutuste kaitsmiseks, eelkõige nende makse- ja likviidsusvõime tagamiseks nii, et hoiuseid sellistes krediidasutustes, sealhulgas nende filiaalides, mis on asutatud teistes liikmesriikides, ei peatataks; teatavatel tingimustel võivad pädevad asutused käsitleda selliseid erineva kaitseotstarbega asendussüsteeme käesoleva direktiivi eesmärke täitvatena; need pädevad asutused peavad kontrollima kõnealuste tingimuste täitmist;

[...]

teave on oluline osa hoiustajate kaitsest, mistõttu tuleb ka teabe suhtes kohaldada siduvaid miinimumsätteid; [...]

[...]

käesoleva direktiivi alusel ei või liikmesriike ega nende pädevaid asutusi teha vastutavaks hoiustajate ees, kui nad on taganud ühe või mitme sellise skeemi sisseadmise ja ametliku tunnustamise, mis tagavad hoiuseid või krediidasutusi endid ja hüvitamise või hoiustajate kaitse käesoleva direktiiviga ettenähtud tingimustel“.

4 Selle direktiivi artikli 1 lõike 1 esimene lõik ja lõige 3 sätestavad:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. hoius – igasugune kreditsaldo, mis tekib kontole jäänud vahenditest või tavalisest pangandustegevusest tulenevates ajutistes olukordades ja mille krediidasutus peab kohaldatavate juriidiliste ja lepinguliste tingimuste kohaselt tagasi maksuma, ning igasugune krediidasutuse võlg, mida tõendab tema väljastatud sertifikaat.

[...]

3. peatatud hoius – hoius, mille maksetähtpäev on saabunud ja mis kuulub maksmisele, kuid mida krediidasutus ei ole maksnud tema suhtes kohaldatavate juriidiliste ja lepinguliste tingimuste kohaselt kui:

i) asjaomased pädevad asutused on otsustanud, et nende arvates ei suuda kõnealune krediidasutus otseselt tema rahalise olukorraga seotud põhjustel hoiuseid hetkel tagasi maksta ega suuda seda ilmselt lähitulevikuski teha.

Pädevad asutused teevad selle otsuse niipea kui võimalik, kuid mitte hiljem kui viis tööpäeva pärast esmakordset veendumist, et krediidasutus ei ole tagasi maksnud hoiuseid, mille maksetähtpäev on saabunud ja mis kuuluvad maksmisele, või

ii) kohtuorgan on otseselt krediidasutuse rahalise olukorraga seotud põhjustel teinud otsuse, mille tagajärjel ei saa hoiustajad esitada nõudeid krediidasutuse vastu, kui selline otsus tehakse enne eespool nimetatud otsust.“

5 Nimetatud direktiivi artikli 7 lõigetes 1 ja 1a on ette nähtud:

„1. Liikmesriigid tagavad, et hoiuste peatamise korral on iga hoiustaja hoiused kokku tagatud vähemalt 50 000 euro ulatuses.

1a. Liikmesriigid tagavad, et 31. detsembriks 2010 kehtestatakse nõue, et hoiuste peatamise korral on iga hoiustaja hoiused kokku tagatud 100 000 euro ulatuses.

[...]“

6 Sama direktiivi artikli 10 lõige 1 sätestab:

„Hoiuste tagamise skeemid peavad suutma rahuldada peatatud hoiuste suhtes hoiustajate nõuetekohaselt tõendatud nõuded kahekümne tööpäeva jooksul alates kuupäevast, mil pädevad asutused teevad artikli 1 [lõike 3 punktis i] osutatud otsuse või kohtuorgan teeb artikli 1 [lõike 3 punktis ii] osutatud otsuse. Nimetatud tähtaeg hõlmab nõuete kontrollimiseks vajalike täpsete andmete kogumist ja edastamist hoiustajate ja hoiuste kohta.

Täiesti erandlikel asjaoludel võib hoiuste tagamise skeem taotleda pädevatelt asutustelt tähtaja pikendamist. Tähtaega ei pikendada rohkem kui 10 tööpäeva võrra.

[...]“ [täpsustatud tõlge]

Direktiiv 2009/14

7 Direktiivi 2009/14 põhjendused 11 ja 12 näevad ette:

„(11) Juhul kui hüvitamine sõltub pädeva asutuse otsusest, tuleks praegu ette nähtud 21-päevast otsuse langetamise tähtaega lühendada viie tööpäevani, et mitte takistada hoiuste kiiret hüvitamist. Pädevad asutused peaksid siiski olema esmalt veendunud, et krediidasutus ei ole tagasi maksnud hoiuseid, mille maksetähtpäev on saabunud ja mis kuuluvad maksmisele. Nimetatud kontrollimine tuleks läbi viia vastavalt liikmesriikides ettenähtud kohtu- ja haldusmenetlustele.

(12) Hoiuseid võib käsitada peatatud hoiustena, kui varased sekkumis- või saneerimismeetmed ei ole tulemusi andnud. See ei tohiks takistada pädevaid asutusi võtmast hüvitamise ajal edasisi ümberkorraldusmeetmeid.“

Bulgaaria õigus

8 Riigi ja kohalike omavalitsuste vastutuse seaduse (Zakon za otgovornostta na darzhavata i obshtinite za vredi, DV nr 60, 5.8.1988, edaspidi „riigi vastutuse seadus“) artikli 1 lõiked 1 ja 2 sätestavad:

„1. Riik ja kohalikud omavalitsused vastutavad kahju eest, mis on füüsilistele ja juriidilistele isikutele tekitatud nende õigusvastaste õigusaktide või nende asutuste või teenistujate õigusvastase tegevuse või tegevusetusega oma haldustegevuse teostamisel.

2. Lõike 1 alusel esitatud nõuded vaadatakse läbi menetluses, mis on ette nähtud Administrativnoprotsesualen kodeksis [haldusmenetluse seadustik] [...]“

9 Selle seaduse artikli 8 lõiked 1 ja 3 sätestavad:

„1. Kahju hüvitamist võib artikli 1 lõikes 1, artikli 2 lõigetes 1 ja 2, artiklis 2a ning artikli 2b lõikes 1 ette nähtud tingimustel nõuda käesolevas seaduses sätestatud menetluses, mitte menetluse üldnormides ette nähtud korras.

[...]

3. Käesolevat seadust ei kohaldata juhul, kui seaduses või dekreedis nähakse ette kahju hüvitamise erikord.“

- 10 Võlaõigusseaduse (Zakon za zadalzheniata i dogovorite, DV nr 275, 22.11.1950) artikkel 45 sätestab:
„Isik, kes on teisele isikule süüliselt kahju tekitanud, on kohustatud kahju hüvitama. Õigusvastase teoga tekitatud kahju puhul eeldatakse süüd kuni vastupidise tõendamiseni.“
- 11 Võlaõigusseaduse artikkel 49 sätestab:
„Isik, kes volitab teist isikut tegema teatud toimingut, vastutab teise isiku poolt selle ülesande täitmisega seoses või selle täitmisel tekitatud kahju eest.“
- 12 Hoiuste tagamise seadus (Zakona za garantirane na vlogovete v bankite) (DV nr 49, 29.4.1998) reguleerib hoiuste tagamise fondi (edaspidi „fond“) asutamist, ülesandeid ja tegevust. Vastavalt 2009. aasta täiendavate sätete artiklile 1a (DV nr 44, 12.6.2009) võetakse selle seadusega üle direktiivid 94/19 ja 2009/14.
- 13 Nimetatud seaduse artikli 23 lõiked 1, 2, 5 ja 6 on sõnastatud järgmiselt:
„1. Fond hüvitab panga võla tema hoiustajatele tagatud summas, kui [BNB] on kommerts pangalt võtnud tegutsemisloa.
2. Fond hüvitab tagatud hoiuse summa juhatuse nimetatud kommerts pangaga või kommerts pankade kaudu.
[...]
5. Hoiuste hüvitamine fondi poolt algab 20 tööpäeva jooksul alates päevast, mil [BNB] võtab vastu lõikes 1 nimetatud otsuse.
6. Erandjuhtudel võib fond lõikes 5 ette nähtud tähtaega pikendada, kuid mitte rohkem kui kümne tööpäeva võrra.“
- 14 Nimetatud seaduse artikli 24 lõige 1 näeb ette:
„1. Alates päevast, mil [BNB] võtab vastu artikli 23 lõikes 1 nimetatud otsuse, lähevad fondile üle hoiustajate nõuded panga vastu tagatud hoiuse ulatuses olenemata summast ja kuupäevast, mil fond hüvitas tagatud hoiuse igale hoiustajale.“
- 15 Bulgaaria keskpanga seadus (Zakona za Bulgarskata narodna banka, DV nr 46, 10.6.1997) näeb ette normid BNB põhikirja, eesmärkide ja pädevuse kohta.
- 16 Selle seaduse artikli 1 lõige 1 sätestab:
„1. [BNB] on Bulgaaria Vabariigi keskpank. Ta on juriidiline isik.“
- 17 Nimetatud seaduse artikli 2 lõige 6 näeb ette:
„[BNB] reguleerib teiste pankade tegevust Bulgaaria territooriumil ja teostab selle tegevuse üle järelevalvet, et säilitada pangandussüsteemi stabiilsust ja kaitsta hoiustajate huve.“
- 18 Sama seaduse artikkel 16 näeb ette, et BNB juhatuse ülesanneteks on muu hulgas „anda seaduses sätestatud tingimustel ja korras pankadele, maksesüsteemide haldajatele, makseasutustele ning e-raha asutustele välja tegevuslube, nende väljastamisest keelduda või neid tagasi võtta; [...] kehtestada pangale moratorium krediidasutuste seaduses sätestatud tingimustel ja korras“.

19 Krediidiasutuste seadus (Zakona za kreditnite institutsii, DV nr 59, 21.7.2006) reguleerib krediidiasutustele tegevuslubade andmise tingimusi ja korda, nende tegevust, kontrolli krediidiasutuste poolt usaldatavusnõuete järgimise üle ning nende tegevuse lõpetamist, et tagada stabiilne, usaldusväärne ja kindel pangandussüsteem ning hoiustajate huvide kaitse; samuti reguleerib see seadus BNB teavitamiskohustust pankade usaldatavusnõuete kohase reguleerimise ja nende üle tehtava järelevalve valdkonnas.

20 Krediidiasutuste seaduse artikli 1 lõike 2 kohaselt on BNB „Bulgaaria Vabariigis pankade üle järelevalvet teostav pädev asutus Euroopa parlamendi ja nõukogu 26. juuni 2013. aasta määruse (EL) nr 575/2013 krediidiasutuste ja investeerimisühingute suhtes kohaldatavate usaldatavusnõuete kohta ja määruse (EL) nr 648/2012 muutmise kohta (ELT 2013, L 176, lk 1) artikli 4 lõike 1 punkti 40 tähenduses“.

21 Selle seaduse artikli 36 lõiked 2 ja 3 näevad ette:

„2. [BNB] tunnistab panga tegevusloa kehtetuks tema maksujõuetuse tõttu, kui:

1) pank ei täida oma sissenõutavaks muutunud rahalisi kohustusi juba seitse tööpäeva ja see täitmata jätmine on otseselt seotud panga rahalise olukorraga ning [BNB] peab ebatõenäoliseks, et pank täidab oma sissenõutavaks muutunud rahalise kohustuse mõistliku tähtaja jooksul, või

2) tema omavahendid on negatiivsed.

3. [BNB] teeb lõikes 2 nimetatud otsuse viie tööpäeva jooksul alates maksejõuetuse kindlakstegemisest.“

22 Selle seaduse artikli 79 lõikes 8 on ette nähtud:

„8. [BNB], tema organid ja tema poolt volitatud isikud ei vastuta kahju eest, mis tekib nende poolt järelevalve teostamisel, välja arvatud tahtliku tegevuse korral.“

23 Krediidiasutuste seaduse artikkel 115 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Panga, millel on oht muutuda maksejõuetuks, maksevõime taastamiseks võib [BNB] kehtestada pangale moratooriumi.

2. Pangal on oht muutuda maksejõuetuks, kui:

1) panga kogu omavahendite suhe langeb alla kindlaks määratud miinimumtaseme või

2) [BNB] otsustab, et panga likviidsest varast ei piisa tema kohustuste täitmiseks hetkel, mil need muutuvad sissenõutavaks, või

3) pank ei ole tähtaegselt täitnud oma võlausaldajale ühte või mitut kohustust, mis on muutunud sissenõutavaks.

[...]“

24 Selle seaduse artikkel 116 sätestab:

„1. Artikli 115 lõikes 1 nimetatud juhtudel kehtestab [BNB] pangale moratooriumi ja:

1) nimetab moratooriumihaldurid, kui neid ei ole veel nimetatud, ning määrab kindlaks nende volitused;

2) määrab kindlaks moratoriumi kestuse ja toimimise korra.

2. Lõikes 1 sätestatud juhtudel võib [BNB]:

1) vähendada panga kohustuste intresse turu keskmiseni;

2) peatada täielikult või osaliselt teatud ajavahemikuks panga kõigi või osade kohustuste täitmise;

3) piirata täielikult või osaliselt panga tegevust;

[...].“

25 Selle seaduse artikli 119 lõige 5 näeb ette:

„5. Artikli 116 lõike 2 punktis 2 ette nähtud juhul ei ole pank rahaliselt vastutav nende kohustuste täitmata jätmise eest, mille täitmine peatati moratoriumi kehtestamise tõttu. Moratoriumi kestel ei arvestata viivist ega intressi panga nende rahaliste kohustuste mittetäitmise eest, mille täitmine on peatatud, kuid nendelt kohustustelt arvestatakse lepingulisi intresse, mis makstakse välja pärast moratoriumi lõppu.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

26 4. märtsil 2014 sõlmis N. Kantarev KTBga makseteenuste raamlepingu ja selle lepingu lisalepingu arvelduskonto avamise kohta. Lisalepingus oli muu hulgas märgitud, et kontole makstud raha on fondi poolt tagatud. Lisaks arvestati sellelt summalt kindlamääralist intressi, mis pidi makstama samale kontole üks kord aastas või konto sulgemisel, ning ka intress oli fondi poolt tagatud.

27 KTB-l tekkis likviidsusprobleem seoses hoiuste massilise väljavõtmisega ja tema esindajad palusid 20. juunil 2014 BNB-l kehtestada krediidasutusele moratorium. Nad teatasid BNB-le ka väljamaksete ja kõigi pangatehingute peatamisest selle asutuse poolt. Samal päeval otsustas BNB juhatus KTB-le kehtestada kolmeks kuuks moratoriumi. Selle krediidasutuse kohustuste täitmine peatati ja tema tegevust piirati. BNB nimetas moratoriumihaldurid ning tegi neile ülesandeks tellida sõltumatult audiitorilt hinnang asutuse varadele ja võlgadele.

28 Audiitorite hinnang näitas, et KTB finantstulemused olid negatiivsed ja et ta ei täida liidu õiguses ette nähtud nõudeid omavahenditele. Seetõttu tunnistas BNB 6. novembri 2014. aasta otsusega esiteks KTB tegevusloa kehtetuks, teiseks märkis, et tuleb võtta meetmeid pankrotimenetluse algatamiseks, ja kolmandaks otsustas, et sellest tuleb teavitada fondi.

29 Põhikohtuasja hageja konto suleti ametlikult sel kuupäeval, millest tekkis vastavalt Bulgaaria õigusele hoiuste tagamise korrast tulenev N. Kantarevi nõue hoiuse hüvitamisele.

30 4. detsembril 2014 maksis Bulgaaria üks krediidasutus, kellele fond oli ülesandeks teinud KTB hoiused hüvitada, N. Kantarevile 86 973,81 Bulgaaria leevi (BGN) (ligikaudu 44 465 eurot) ja selle summa sisse oli arvestatud ka intress summas 2 673,81 leevi 6. novembri 2014. aasta seisuga, mil KTB tegevusloa tunnistati kehtetuks. Kuni 1. juulini 2014 vastas põhikohtuasja hageja hoiuse intressimäär lepingus kokkulepitule, kuid alates sellest kuupäevast kuni 6. novembrini 2014 oli kohaldatav intress BNB juhatuse 30. juuni 2014. aasta otsusega määratud intress, mis oli väiksem kui KTB varasem hoiuseintress.

- 31 Seejärel otsustas Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus, Bulgaaria) 22. aprilli 2015. aasta kohtuotsusega, et KTB maksejõuetus oli alanud 6. novembril 2014. BNB vaidlustas kohtuotsuse selle osa Sofiyski apelativen sadile (Sofia apellatsioonikohus, Bulgaaria) esitatud apellatsioonkaebuses ja viimati nimetatud kohus tühistas esimese astme otsuse, järeldades, et vaidlusaluseks kuupäevaks tuleb pidada 20. juunit 2014, mil KTB omavahendid muutusid negatiivseks.
- 32 2016. aasta alguses esitas N. Kantarev ELL artikli 4 lõike 3 alusel Administrativen sad Varnale (Varna halduskohus, Bulgaaria) kaebuse BNB tegevuse peale, väites, et olenemata hoiuste tagamise seadusest, oleks see institutsioon pidanud tegema peatatud hoiuste otsuse vastavalt direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktile i, see tähendab viie tööpäeva jooksul otsuse tegemisest, millega kehtestati KTB-le moratorium. Seetõttu rikkus BNB liidu õigust ning N. Kantarevil on õigus kahju hüvitamisele. N. Kantarev väidab, et tema hoiuse hiline hüvitamine tekitas talle kahju, milleks oli viivisintress.
- 33 12. märtsil 2016 lõpetas eelotsusetaotluse esitanud kohus määrusega põhikohtuasjas menetluse, sest riigi vastutuse seaduse artikli 1 lõikes 1 sätestatud vastutuse tekkimise tingimused ei olnud täidetud. Varhoven administrativen sad (Bulgaaria kõrgeim halduskohus) tühistas siiski selle kohtumääruse oma 18. juuli 2016. aasta määrusega. Selles määruses andis nimetatud kohus eelotsusetaotluse esitanud kohtule juhiseid mitmes küsimuses, mida tuli vaidluse lahendamisel hinnata.
- 34 Arvestades neid juhiseid, on eelotsusetaotluse esitanud kohus seisukohal, et N. Kantarevi kaebuse rahuldamine sõltub esiteks vastusest küsimusele, kas BNB vastutus tekib riigi vastutuse seaduse artikli 1 lõike 1 alusel või võlaõigusseaduse alusel. Ta täpsustab, et küsimuses, milline on tsiviil- või halduskohtute pädevus vaadata läbi liidu õiguse rikkumisest tulenevaid kahju hüvitamise hagisid, on Bulgaaria kohtute praktika vastuoluline. Ta lisab, et Varhoven administrativen sadi (kõrgeim halduskohus) kohtupraktika ei ole ühetaoline, sest osades kohtuasjades on ta otsustanud, et kuna BNB ei ole täitevvõimu organ ega riigi eelarvest rahastatav asutus, ei ole riigi vastutuse seadus tema suhtes kohaldatav, ja teistes kohtuasjades, et BNBd tuleb käsitada üksusena, millel on avaliku võimu kandja õigused, mistõttu on see seadus tema suhtes kohaldatav.
- 35 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib ka, et menetlused ja vastutuse tekkimise tingimused, mis on ette nähtud riigi vastutuse seaduses ja võlaõigusseaduses, on väga erinevad. Nii kehtestab riigi vastutuse seadus, mis on kohaldatav ainult juhul, kui kahju tekib tühistatud õigusvastasest aktist või haldusasutuse õigusvastasest tegevusest või tegevusetusest, objektiivse vastutuse korra. Selle seaduse kohaselt tuleb kaebuse esitajal kaebuse esitamise ajal maksta kindel lõiv ja ta võib kaebuse esitada oma elu- või asukohajärgsele kohtule. Kui aga hagi esitatakse võlaõigusseaduse alusel, on hageja kohustatud tasuma riigile lõivu teatud protsendis hagi hinnalt ja hagi tuleb esitada kostja elu- või asukohajärgsele kohtule või selle koha kohtule, kus toimus kahjustav sündmus. Samuti on ühe sisulise tingimusena nõutud niisuguse hagi puhul, mida käsitletakse põhikohtuasjas, et hageja tõendaks BNB süüd või selle institutsiooni tahtlikku käitumist.
- 36 Teiseks tuleb sisu osas eelotsusetaotluse esitanud kohtul hinnata, kas BNB oli kohustatud tegema otsuse, mis on ette nähtud direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktis i, mistõttu tuleb vaidluse lahendamiseks teada, kas see säte on Bulgaaria õigusesse nõuetekohaselt üle võetud. Neil asjaoludel on tal tekkinud küsimus tingimuste kohta, mis on selles direktiivis ette nähtud hoiuste peatamise üle otsustamiseks, et seejärel analüüsida, mis kuupäeval saab need tingimused täidetuks lugeda. Seda arvestades märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et esiteks võis BNB hoiuste tagamise korra käivitamiseks lihtsalt tunnistada kehtetuks krediidasutuse tegevusloa ja teiseks otsustas BNB enne KTB tegevusloa kehtetuks tunnistamist kehtestada talle moratoriumi, et kaitsta teda maksejõuetuse eest. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul ei takista fondi poolt hoiuste tagamise korra alusel hüvitise maksmine moratoriumi kehtestamist.

- 37 Kolmandaks on eelotsusetaotluse esitanud kohtul tekkinud sisuliselt küsimus, kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkt i ja artikli 10 lõige 1 annavad hoiustajatele õiguse nõuda liikmesriigilt kahju hüvitamist selle eest, et pädev asutus on ületanud tähtaega, mille jooksul ta pidi otsustama krediidiasutuse hoiuste peatamise.
- 38 Selles küsimuses on riigisisene kohtupraktika jällegi vastuoluline. Hoiustajate haggisid BNB vastu on rahuldatud seetõttu, et viimane on rikkunud vahetu õigusmõjuga liidu õigust ja samas on rahuldamata jäetud haggid põhjusel, et hüvitise maksmisega viivitamine on tekkinud fondi, mitte BNB süül, et hüvitamine on võimatu seni, kuni krediidiasutuse tegevusluba ei ole kehtetuks tunnistatud, või ka põhjusel, et direktiivi 94/19 sätetel ei ole vahetut õigusmõju ja kui tuvastatakse selle direktiivi mittenouetekohane ülevõtmine, ei ole kahju eest vastutav mitte BNB, vaid riik ise.
- 39 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et BNB on liidu õigust rikkunud, kuid ta ei ole kindel, kas tegemist on „piisavalt selge rikkumisega“ liidu õiguse tähenduses. Ta märgib, et BNB otsustas võtta asjasse puutuva saneerimismeetme üldistes huvides, pakkudes hoiustajatele kaitset võrdselt sellega, mis on ette nähtud direktiivis 94/19, ja et selle perioodi suhtes arvestati hoiustelt intressi.
- 40 Neil asjaoludel otsustas Administrativen sad Varna (Varna halduskohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1) Kas ELL artikli 4 lõiget 3 ning võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et liikmesriigi õigusnormide puudumise korral lubavad need, et liidu õiguse rikkumise tagajärjel tekkinud kahju hüvitamise nõude läbivaatamiseks pädev kohus ja nõude läbivaatamise menetlus määratakse rikkumise toime pannud asutuse ja rikkumise esemeks oleva tegevuse/tegevusetuse liigi järgi, kui nende kriteeriumide kohaldamine viib selleni, et nõudeid menetletakse eri liiki kohtutes, nimelt üldise kohtualluvuse järgi ja halduskohtus erinevate menetlusseadustike alusel, see tähendab tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja halduskohtumenetluse seadustiku alusel, mis nõuavad erinevate lõivude, nimelt proportsionaalse ja kindlasummalise lõivu maksmist ning erinevate tingimuste täidetust, seahulgas süü tõendamise osas?
- 2) Kas ELL artikli 4 lõiget 3 ja Euroopa Kohtu 19. novembri 1991. aasta otsuses Frankovich jt (C-6/90 ja C-9/90, EU:C:1991:428) sisalduvaid nõudeid tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus, et liidu õiguse rikkumise tagajärjel tekkinud kahju hüvitamise nõudeid vaadatakse läbi sellises menetluses, nagu on ette nähtud võlaõigusseaduse artiklis 45 ja artiklis 49, mis nõuab proportsionaalse lõivu maksmist ja süü tõendamist, või sellises menetluses, nagu on sätestatud riigi vastutuse seaduse artiklis 1 ja mis näeb küll ette objektiivse vastutuse ja kohtu poole pöördumist hõlbustavad erisätted, kuid mis on kohaldatav vaid kahjule, mis on tekkinud tühistatud õigusvastastest õigusaktidest ja haldusasutuse õigusvastasest tegevusest/tegevusetusest ega hõlma liidu õiguse rikkumisi, mille on toime pannud teised riigiorganid ja mis seisnevad õigustoimingutes/tegevusetuses, mis on jäetud selleks ette nähtud korras tühistamata?
- 3) Kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i ja artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega ei ole vastuolus selline kord, mis on ette nähtud krediidiasutuste seaduse artikli 36 lõikes 3 ning hoiuste tagamise seaduse (kehtetuks tunnistatud) artikli 23 lõikes 5, mille kohaselt on „tingimus, et krediidiasutus ei suuda otseselt oma rahalise olukorraga seotud põhjustel hoiuseid hetkel tagasi maksta ega suuda seda ilmselt lähitulevikuski teha“, samatähenduslik krediidiasutuse maksejõuetuse tuvastamise ja tema tegevusloa kehtetuks tunnistamisega ning mille kohaselt tuleb kohe alates panga tegevusloa kehtetuks tunnistamise kuupäevast hakata kohaldama hoiuste tagamise skeemi?
- 4) Kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et hoiuse saab kvalifitseerida „peatatuks“, kui „asjaomased pädevad asutused“ on pärast läbiviidud hindamist teinud peatatud hoiuse kohta sõnaselge otsuse vastavalt viidatud sätte punktile i, või lubab viidatud sätte liikmesriigi õiguses esineva lünga korral tuletada „asjaomase pädeva asutuse“ hinnangu ja tahte sama asutuse teiste

õigusaktide tõlgendamise teel, käesoleval juhul näiteks [BNB] juhatuse 20. juuni 2014. aasta otsusest nr 73, millega kehtestati [KTB-le] moratorium, või lubab see niisugustel asjaoludel nagu need, mis esinesid põhikohtuasjas, seda hinnangut ja tahet eeldada?

- 5) Kas sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, kus [BNB] juhatuse 20. juuni 2014. aasta otsusega nr 73 peatati kõik maksed ja tehingud ning hoiustajad ei saanud ajavahemikul 20. juunist kuni 6. novembrini 2014 esitada väljamaksetaotlusi ega omanud ligipääsu oma hoiustele, tuleb lähtuda sellest, et kõik tagatud tähtajatud hoiused (mida saab käsutada ilma eelteateta ja mis tuleb nõudmise korral kohe välja maksta) on direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i tähenduses peatatud, või tuleb tingimust, et hoiuse „maksetähtpäev on saabunud ja kuulub maksmisele, kuid mida krediidasutus ei ole maksnud“, mõista nii, et hoiustaja peab olema krediidasutuselt väljamaksmist nõudnud (esitades maksekorralduse, nõude), kuid seda nõuet ei ole täidetud?
- 6) Kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i, artikli 10 lõiget 1 ja direktiivi 2009/14 põhjendust 8 tuleb tõlgendada nii, et artikli 1 lõike 3 punkti i kohasel hindamisel piirab „asjaomase pädeva asutuse“ kaalutusruumi igal juhul [direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3] punkti i teises lauses sätestatud tähtaeg või lubavad viidatud sätted krediidasutuse seaduse artiklis 115 ette nähtud moratoriumi huvides käsitada hoiuseid peatatuna kauem kui direktiivis 94/19 ette nähtud?
- 7) Kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktil i ja artikli 10 lõikel 1 on vahetu õigusmõju ning kas viidatud sätted annavad isikutele, kellel on hoiused hoiuste tagamise skeemiga liitunud pangas, peale õiguse saada sellest skeemist hüvitist summas, mille ülempiir on sätestatud direktiivi 94/19 artikli 7 lõikes 1, ka õiguse esitada liidu õiguse rikkumise tõttu asutuse vastu, kes on kohustatud tegema peatatud hoiuseid puudutava otsuse, riigi vastutusele tuginedes nõue hüvitada kahju, mis on tekkinud tagatud hoiuse hilinenud väljamaksmisest, kui artikli 1 lõike 3 punkti i kohane otsus on tehtud pärast direktiivis [94/19] kehtestatud viie päeva pikkuse tähtaja möödumist ja hilinemine on põhjustatud sellise saneerimismeetme toimest, mida asjaomane asutus rakendas panga kaitsmiseks maksejõuetuse eest, või lubavad viidatud sätted sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas kohaldada sellist liikmesriigi õigusnormi nagu krediidasutuse seaduse artikli 79 lõige 8, mille kohaselt vastutavad [BNB], tema organid ja tema poolt volitatud isikud nende järelevalvetgevusega tekitatud kahju eest vaid siis, kui kahju tekitati tahtlikult?
- 8) Kas ja millistel tingimustel kujutab liidu õiguse rikkumine, mis seisneb selles, et „asjaomane pädev asutus“ ei teinud direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i kohast otsust, endast „piisavalt selget rikkumist“, mis võib kahju eest järelevalveasutuse vastu hagi esitamise tulemusel kaasa tuua liikmesriigi vastutuse, ning kas sellega seoses on asjasse puutuvad järgmised asjaolud: a) fondi käsutuses ei olnud piisavalt vahendeid kõikide tagatud hoiuste katmiseks; b) ajavahemikul, mil maksed olid peatatud, oli kaitseks maksejõuetuse eest krediidasutuse suhtes kehtestatud moratorium; c) kaebaja hoius maksti välja pärast seda, kui [BNB] oli tuvastanud, et saneerimismeetmed ei anna tulemusi; [d)] kaebaja hoius maksti välja koos intressiga, sealhulgas ajavahemiku eest 20. juunist kuni 6. novembrini 2014 (kaasa arvatud)?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

- 41 BNB vaidleb vastu eelotsusetaotluse vastuvõetavusele, väites esiteks, et esitatud küsimused ei ole asjasse puutuvad ega üldse põhikohtuasja faktiliste asjaoludega seotud. Lisaks tuleb see, kas N. Kantareville tegelikult kahju tekkis, kindlaks teha liikmesriigi kohtul, mitte Euroopa Kohtul, ja kui tuvastatakse direktiivi 94/19 rikkumine, on Bulgaaria seadusandja – kes on ainsana pädev seda direktiivi liikmesriigi õigusesse üle võtma – ainus vastutav isik. Teiseks väidab BNB, et 12. oktoobri 2004. aasta

kohtuotsusest Paul jt (C-222/02, EU:C:2004:606) tuleneb, et füüsiline või eraõiguslik juriidiline isik ei saa nõuda kahju hüvitamist, mille on tekitanud krediidasutuste järelevalvega tegeleva riigisisese asutuse puudulik järelevalve, kui hoiustajatele on tagatud direktiivis 94/19 ette nähtud hüvitamine.

- 42 Selle kohta tuleb esiteks täheldada, et ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus on Euroopa Kohtu ja liikmesriikide kohtute koostöö vahend. Sellest tulenevalt on üksnes asja menetleval ja selle lahendamise eest vastutaval riigisisisel kohtul iga kohtuasja eripärasid arvesse võttes õigus hinnata eelotsuse vajalikkust asjas otsuse langetamiseks ning Euroopa Kohtule esitatavate küsimuste asjakohasust (2. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 43 Järelikult kui liikmesriigi kohtu esitatud küsimused puudutavad liidu õiguse sätte tõlgendamist, on Euroopa Kohus üldjuhul kohustatud neile vastama (2. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 44 Euroopa Kohus võib siseriikliku kohtu esitatud eelotsuse küsimusele vastamast keelduda, kui on ilmne, et taotletaval liidu õiguse tõlgendamisel puudub igasugune seos põhikohtuasja faktiliste asjaolude või esemega, kui probleem on hüpoteetiline või kui Euroopa Kohtule ei ole teada vajalikke faktilisi või õiguslikke asjaolusid, et anda tarvilik vastus talle esitatud küsimustele (2. märtsi 2017. aasta kohtuotsus Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 45 Kuid ühtegi viidatud keeldumise alust käesolevas asjas ei esine. Nimelt on eelotsusetaotluse esitanud kohus märkinud, et kahju hüvitamise nõude põhjendamisel tugineb põhikohtuasja hageja direktiivi 94/19 väärale kohaldamisele, samuti on ta esitanud põhjused, miks on põhikohtuasjas lahendi tegemiseks tema arvates vaja vastata eelotsuse küsimustele.
- 46 Teiseks olgu mainitud seoses 12. oktoobri 2004. aasta kohtuotsusele Paul jt (C-222/02, EU:C:2004:606) põhineva argumendiga, et ELTL artikkel 267 lubab liikmesriigi kohtul juhul, kui ta seda vajalikuks peab, igal ajal Euroopa Kohtule tõlgendamisküsimusi esitada (26. mai 2011. aasta kohtuotsus Stichting Natuur en Milieu jt, C-165/09–C-167/09, EU:C:2011:348, punkt 52 ning seal viidatud kohtupraktika). Seega tuleb selle kohtuotsuse asjasse puutuvust ja ulatust uurida esitatud küsimuste sisulise analüüsi käigus.
- 47 Järelikult on eelotsusetaotlus vastuvõetav.

Sisulised küsimused

Kolmanda ja kuuenda küsimuse analüüs

- 48 Kolmanda ja kuuenda küsimusega, mida tuleb analüüsida koos ja esimesena, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõiget 3 ja artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus esiteks riigisisene õigus, mille kohaselt hoiuste peatamise otsuse tegemine sõltub krediidasutuse maksejõuetusest ning selle asutuse tegevusloa kehtetuks tunnistamisest, ja teiseks see, et tähtaegadest, mis on ette nähtud hoiuste peatamise otsuse tegemiseks ja hoiuste hüvitamiseks, tehakse riigisisese õigusega erand põhjusel, et krediidasutusele on vaja kehtestada moratorium.
- 49 Selle kohta tuleb märkida, et direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i esimese lõigu sõnastusest nähtub selgelt, et hoiuse, mille maksetähtpäev on saabunud ja mis kuulub maksmisele, peatamise kohta otsuse tegemise ainus tingimus, mis peab olema täidetud, on see, et pädeva asutuse arvates ei suuda krediidasutus otseselt tema rahalise olukorraga seotud põhjustel hoiuseid hetkel tagasi maksta ega suuda seda ilmselt lähitulevikuski teha.

- 50 Lisaks täpsustab direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i teine lõik, et pädevad asutused teevad selle otsuse „niipea kui võimalik“ ja „mitte hiljem kui viis tööpäeva pärast esmakordset veendumist, et krediidasutus ei ole tagasi maksnud hoiuseid, mille maksetähtpäev on saabunud ja mis kuuluvad maksmisele“.
- 51 Nendest sätetest nähtub, et krediidasutuse hoiuste peatamise otsus ei saa sõltuda selle krediidasutuse maksejõuetusest või tema tegevusloa kehtetuks tunnistamisest.
- 52 Nimelt esiteks tuleb hoiuste peatamise otsus teha väga lühikese aja jooksul, ootamata ära, et täidetud oleksid tingimused maksejõuetusmenetluse algatamiseks või tegevusloa kehtetuks tunnistamiseks.
- 53 Teiseks on krediidasutuse maksejõuetus ja panga tegevusloa kehtetuks tunnistamine erinevad tingimused võrreldes nendega, mis on ette nähtud direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktis i. Nii võib krediidasutuse tegevusloa kehtetuks tunnistamine olla ka hoiuste tagamise süsteemiga liitumata jätmise tagajärg, ilma et krediidasutuse hoiused oleksid peatatud.
- 54 Samuti on krediidasutuse maksejõuetus ja panga tegevusloa kehtetuks tunnistamine märk, et krediidasutusel on püsivaid raskusi. Samas kuna aga direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkt i seab hoiuste peatamise otsustamise sõltuvusse sellest, et krediidasutus ei tundu „hetkel“ olevat võimeline hoiuseid tagasi maksta ega suuda seda ilmselt „lähitulevikuski“ teha, võib see peatamine olla ajutine.
- 55 Sellest tuleneb, et hoiuste peatamise otsus tuleb teha ka ajutiste raskuste korral, kui krediidasutus ei suuda tagasi maksta hoiuseid, mille maksetähtpäev on saabunud ja mis kuuluvad maksmisele, ning kui ta ei suuda seda ilmselt lähitulevikuski teha.
- 56 Niisugune tõlgendus on kooskõlas direktiivi 94/19 kahe eesmärgiga. Selle kohta tuleb meenutada, et nagu märgitud selle direktiivi esimeses ja neljandas põhjenduses, on direktiivi eesmärk ühel ajal kaitsta hoiustajaid ja tagada pangandussüsteemi stabiilsus, vältides hoiustajate usalduse kadumise korral pangandussüsteemi stabiilsuse vastu pangahoiuste ulatuslikku väljavõtmist mitte üksnes raskustes olevatest, vaid ka heas olukorras olevatest krediidasutusest (22. märtsi 2018. aasta kohtuotsus Anisimovienè jt, C-688/15 ja C-109/16, EU:C:2018:209, punkt 83).
- 57 Neid kahte eesmärki arvestades peavad hoiuste tagamise skeemid sekkuma „niipea“, kui hoiused krediidasutuses peatatakse, nagu märgitud selle direktiivi kaheksandas ja üheksandas põhjenduses.
- 58 Nimelt esiteks nõuab hoiustajate kaitse, et nende hoiused hüvitataks pärast nende peatamist võimalikult lühikese aja jooksul, et hoiustajad saaksid kasutada oma sääste ja et neil oleks seega eelkõige võimalik kanda oma igapäevaseid kulusid. Teiseks tuleb hoiustajatele hoiused kiiresti hüvitada ka pangandussüsteemi stabiilsuse tagamiseks, vältimaks, et krediidasutuse rahalised raskused – isegi kui need on ajutised – tooksid kaasa hoiuste massilise väljavõtmise ja et need raskused ei kanduks seega üle pangandussüsteemi teistele osadele.
- 59 Tõsi, arvestades direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i sõnastust, eelkõige asjaolu, et see säte täpsustab, et pädev asutus on kohustatud tegema hoiuste peatamise otsuse siis, kui „tema arvates“ on selleks vajalikud tingimused täidetud, on sel asutusel teatud kaalutusruum. Kuid see kaalutusruum puudutab nimetatud sättes märgitud tingimuste täitmise, mitte tingimuste endi hindamist, samuti ei laiene see ajale, mille jooksul ta peab oma hinnangu andma.
- 60 Mis puudutab võimalust teha erand hoiuste peatamise otsuse vastuvõtmise tähtajast, et krediidasutuse suhtes moratorium kehtestada, siis tuleb märkida, et direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i teises lõigus ette nähtud tähtaeg on selle sätte sõnastust arvestades kohustuslik ja nimetatud direktiivi ükski muu säte ei näe ette erandit sellest tähtajast.

- 61 Lisaks läheks see, kui pädevatele asutustele antaks õigus teha erand direktiivis 94/19 ette nähtud hoiuste peatamise otsuse vastuvõtmise tähtajast, et krediidasutusele moratorium kehtestada, vastuollu direktiivist tuleneva kiire tegutsemise nõudega. Nimelt tuleneb nii direktiivi kahest eesmärgist, millele juhiti tähelepanu käesoleva kohtuotsuse punktis 56, kui ka direktiiviga 2009/14 selle tähtaja lühendamise kohta kahekümne ühelt päevalt viiele päevale, et see otsus tuleb teha väga lühikese aja jooksul.
- 62 Samuti on nõukogu direktiivi hoiuste tagamise skeemide kohta 4. juuni 1992. aasta ettepaneku (KOM(92) 188 (lõplik) (EÜT 1992, C 163, lk 6)), mille alusel direktiiv 94/19 vastu võeti, selgitustes just märgitud, et tagatud hoiuste hüvitamine peab põhinema objektiivsel asjaolul, et hoiustajad ei saanud kasutada krediidasutuse poolt talle tagastamisele kuuluvaid vahendeid, et „kiirendada tagatud summa hüvitamist“ ja „mitte siduda seda hüvitamist krediidasutuste saneerimis- ja likvideerimismenetluste riskidega“. [mitteametlik tõlge]
- 63 Tõsi, direktiivi 2009/14 põhjenduses 12 märgitakse, et „hoiuseid võib käsitada peatatud hoiustena, kui varased sekkumis- või [krediidasutuse] saneerimismeetmed ei ole tulemusi andnud“.
- 64 Kuid esiteks viitab põhjendus 12 ainult võimalusele, et hoiuseid võib käsitada peatatud hoiustena, kui ennetavad sekkumis- või saneerimismeetmed ei ole tulemusi andnud, seadmata nende ennetavate meetmete edutuse hoiuste peatamise otsuse tegemise tingimuseks.
- 65 Teiseks tuleb märkida, et selle põhjenduse teine lause täpsustab, et see võimalus „ei tohiks takistada pädevaid asutusi võtmast hüvitamise ajal edasisi ümberkorraldusmeetmeid“, viidates järelkult asjaolule, et need meetmed ei mõjuta hoiuste peatamise otsuse tegemist ega hoiuste hüvitamist.
- 66 Direktiivi 94/19 artikli 10 lõikes 1 ette nähtud hoiuste hüvitamise tähtaja suhtes nähtub selle sätte sõnastusest, et viidatud tähtaja pikendamine on võimalik ainult „täiesti erandlikel asjaoludel“ ja seda ei pikendada „rohkem kui 10 tööpäeva võrra“.
- 67 Ent mis puudutab raskustes krediidasutust, siis ei ole talle moratoriumi kehtestamine tema maksujõuetuks muutumise vältimiseks mitte täiesti erandlik asjaolu, vaid vastupidi asjaolu, mis kaasneb loomulikult selle asutuse niisuguse olukorraga, olles meede, mida selle olukorra parandamiseks võidakse võtta.
- 68 Igal juhul näitab see, et hoiuste hüvitamise tähtaega saab pikendada vaid kümne tööpäeva võrra, et see pikendamine ei puuduta meetmeid, mida võidakse võtta krediidasutuse maksejõuetuse vältimiseks, kuna need meetmed vajavad täieliku mõju avaldamiseks rohkem aega kui kümme päeva.
- 69 Arvestades eespool nimetatud kaalutlusi, tuleb kolmandale ja kuuendale küsimusele vastata, et direktiivi 94/19 artikli 1 lõiget 3 ja artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus esiteks riigisisene õigus, mille kohaselt hoiuste peatamise otsuse tegemine sõltub krediidasutuse maksejõuetusest ja selle asutuse tegevusloa kehtetuks tunnistamisest, ning teiseks, et tähtaegadest, mis on ette nähtud hoiuste peatamise otsuse tegemiseks ja hoiuste hüvitamiseks, tehakse riigisisese õigusega erand põhjusel, et krediidasutusele on vaja kehtestada moratorium.

Neljanda küsimuse analüüs

- 70 Oma neljanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i tuleb tõlgendada nii, et krediidasutuses olevate hoiuste peatamise kohta tuleb pädeval asutusel teha eraldi otsus, või võib selle otsuse tuletada nimetatud asutuse teistest aktidest, nagu BNB otsusest kehtestada KTB-le moratorium, või võib selle otsuse olemasolu põhikohtuasja asjaoludel eeldada.

- 71 Selle kohta olgu toonitatud, et direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktis i nähakse ette vaid asjaolud, mil pädevad asutused on kohustatud krediidasutuses hoiul olevad hoiused peatatuks tunnistama, nägemata ette, mis vormis nad seda tegema peavad.
- 72 Ent olgu märgitud, et esiteks seatakse direktiivi 94/19 süsteemis krediidasutuses olevate hoiuste peatatuks tunnistamine tagamissüsteemist hoiuste hüvitamise eelduseks ja teiseks hakkab vastavalt selle direktiivi artikli 10 lõikele 1 sellest peatatuks tunnistamise otsusest kulgema tähtaeg, mille jooksul hoiuste hüvitamine peab toimuma.
- 73 Neid asjaolusid arvesse võttes tuleb seega krediidasutuses olevate hoiuste peatamise otsus direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i tähenduses teha pädeva asutuse selge sellekohase otsusega, milles hoiused peatatuks tunnistatakse, sest eeltoodust erinev tõlgendus tekitaks ebakindla olukorra, mida direktiiv just muuta soovib.
- 74 Nimelt tuleneb direktiivi 94/19 kahekümne esimesest põhjendusest, et teave on oluline osa hoiustajate kaitsest. Lisaks, nagu meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktis 56, on sel direktiivil kaks teineteisega tihedalt seotud eesmärki, mis on pangandussüsteemi stabiilsus ja hoiustajate kaitse. Kuid need eesmärgid eeldavad, et hoiustajad saavad raskusteta kindlaks teha, et nende hoiused on peatatud ja millisest ajahetkest alates hakatakse neid hüvitama, et vältida paanikat, mis võib viia pangandussüsteemi stabiilsuse ohtuseadmiseni.
- 75 Samuti, kuna hoiuste hüvitamine ning hüvitamise tähtaja algus sõltuvad hoiuste peatamise otsusest, peab hoiustajatel ja hoiuste tagamise fondidel olema kättesaadav ilmselgelt asjakohane, selge ja täpne otsus, mis võimaldab neil kiirelt ja kindlalt teada saada, et direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktis i ette nähtud hinnangu tulemusena on nende hoiused peatatuks tunnistatud. Esiteks annab niisugune otsus kindluse, et hoiuste tagamise fond saab hüvitiste maksmise menetlust alustada ja kindlaks teha direktiivi 94/19 artikli 10 lõikes 1 ette nähtud tähtaja kulgema hakkamise hetke, ning teiseks hoiustajatele kindluse, et nad võivad tugineda neile direktiiviga antud õigustele.
- 76 Sellest tuleneb, et vastu tuleb võtta selge asjakohane otsus, milles tunnistatakse hoiused peatatuks, ja sellest otsusest tuleb viivitamatult pärast selle vastuvõtmist teatada hoiuste tagamise fondile.
- 77 Lisaks ei saa hoiuste peatamist tuletada liikmesriigi pädeva asutuse muudest toimingutest, nagu pangale moratoriumi kehtestamine, või eeldada seda põhikohtuasja asjaoludest, mis ei leia aset pärast hoiuste peatamise vajaduse hindamist, nagu see on ette nähtud direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktis i.
- 78 Seetõttu tuleb neljandale küsimusele vastata, et direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i tuleb tõlgendada nii, et krediidasutuses olevate hoiuste peatatuks tunnistamine selle sätte tähenduses tuleb otsustada liikmesriigi pädeva asutuse selge asjakohase otsusega ja seda otsust ei saa tuletada liikmesriigi asutuse teistest aktidest, nagu BNB otsus kehtestada KTB-le moratorium, nagu ei saa ka selle otsuse olemasolu põhikohtuasja asjaoludel eeldada.

Viienda küsimuse analüüs

- 79 Viienda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et pangahoiuse peatatuks tunnistamise eeldus on, et hoiustaja on eelnevalt andnud krediidasutusele raha väljamaksmise korralduse, mida ei ole täidetud.
- 80 Selle kohta tuleneb direktiivi 94/19 artikli 1 lõikest 1 koosmõjus sama artikli lõike 3 punktiga i, et kuigi hoiused tuleb välja maksta nende suhtes kohaldatavatel õiguslikel ja lepingulistel tingimustel, hinnatakse nende peatamise vajadust ainult selle direktiivi artikli 1 lõike 3 punktis i sätestatud tingimuse alusel.

- 81 Viidatud säte ei näe aga ette, et hoiuste peatamise otsus sõltuks eelnevast raha väljamakse korraldusest, mida ei ole täidetud.
- 82 Nimelt nagu märgib õigesti Euroopa Komisjon, on see otsus seotud krediidasutuse objektiivse rahalise olukorraga ja puudutab üldiselt selles krediidasutuses hoiul olevaid kõiki hoiuseid, mitte iga hoiust eraldi. Seega piisab krediidasutuses olevate kõigi hoiuste peatatuks tunnistamiseks sellest, et tuvastatakse, et krediidasutus ei ole teatud hoiuseid välja maksnud ja et direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktis i ette nähtud tingimused on täidetud.
- 83 Samuti ei saaks käesoleva kohtuotsuse punktis 56 välja toodud direktiivi 94/19 kahte eesmärki saavutada, kui nõutaks, et hoiuse „peatatuks“ tunnistamiseks peab hoiustaja olema olnud andnud krediidasutusele raha väljamaksmise korralduse, mida ei ole täidetud.
- 84 Nimelt esiteks vähendaks see nõue hoiustajate usaldust hoiuste tagamise süsteemi vastu ja põhjustaks hoiuste massilist väljavõtmist.
- 85 Teiseks muudaks see nõue keerulisemaks hoiuste peatamise otsustamise korra ja seaks ohtu direktiiviga 94/19 taotletud kiire tegutsemise eesmärgi saavutamise.
- 86 Liiatigi oleks asjaoludel, mis esinevad põhikohtuasjas, kus krediidasutuse kõik tehingud ja maksed on peatatud, niisugune tingimus seda vähem õigustatud, et see ei ole vajalik ning praktikas on seda väga keeruline või lausa võimatu täita, sest hoiustaja ei pruugi suuta tõendada, et ta on eelnevalt andnud raha väljamakse korralduse ja et seda ei ole täidetud.
- 87 Seetõttu tuleb viiendale küsimusele vastata, et direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i tuleb tõlgendada nii, et nimetatud sätte tähenduses hoiuse peatatuks tunnistamise tingimuseks ei saa olla see, et hoiustaja on eelnevalt andnud krediidasutusele raha väljamaksmise korralduse, mida ei ole täidetud.

Seitsmenda ja kaheksanda küsimuse analüüs

- 88 Seitsmendas ja kaheksandas küsimuses, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i ja artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et neil on vahetu õigusmõju ning need annavad hoiustajatele õiguse esitada liidu õiguse rikkumisest tuleneva riigi vastutuse alusel hagi hoiuste hüvitamise väidetava viivitamisega tekitatud kahju hüvitamise nõudes niisuguse asutuse vastu nagu BNB, kes oli kohustatud krediidasutuses olevate hoiuste peatamise otsustama. Jaatava vastuse korral küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus täiendavaid juhiseid mõiste „piisavalt selge“ rikkumine“ kohta liidu õiguse tähenduses ja seda, kui asjasse puutuvad on selle hinnangu andmiseks kohtuasja teatud faktilised asjaolud.
- 89 Kõigepealt olgu täpsustatud, et erinevalt sellest, mida väidab BNB, on põhikohtuasja asjaolud erinevad nendest, mille alusel tehti 12. oktoobri 2004. aasta kohtuotsus Paul jt (C-222/02, EU:C:2004:606), nagu märgib ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 78–82, mistõttu ei leidu vastus eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele selles kohtuotsuses.
- 90 12. oktoobri 2004. aasta kohtuotsusest Paul jt (C-222/02, EU:C:2004:606) nähtub, et kui liikmesriigi õigusega on kehtestatud hoiuste tagamise süsteem, ei ole direktiiviga 94/19 vastuolus riigisisene õigusnorm, mis välistab, et füüsilised ja eraõiguslikud juriidilised isikud saaksid nõuda siseriikliku krediidasutuste järelevalveasutuse ebapiisava või puuduliku järelevalve tõttu tekkinud kahju hüvitamist või nõuda liidu õiguse alusel riigi vastutuse tuvastamist põhjusel, et neid ülesandeid täideti üldistes huvides.

- 91 Kuid käesolevas asjas soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas liikmesriigi vastutus võib tekkida direktiivi 94/19 mittenõuetekohase ülevõtmise ja selles direktiivis ette nähtud hoiuste tagamise süsteemi mittenõuetekohase rakendamise tõttu.
- 92 Selle kohta tuleb osundada väljakujunenud praktikale, mille kohaselt on põhimõte, et riik on vastutav talle süüks pandava liidu õiguse rikkumisega füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele põhjustatud kahju eest, lahutamatu osa aluslepingute süsteemist, millel liit põhineb (26. jaanuari 2010. aasta kohtuotsus Transportes Urbanos y Servicios Generales, C-118/08, EU:C:2010:39, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 93 Nii peab iga liikmesriik tagama, et füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele hüvitataks kahju, mis on neile tekitatud liidu õiguse rikkumisega, sõltumata sellest, milline ametiasutus rikkumise toime pani ja milline asutus peaks põhimõtteliselt asjasse puutuva liikmesriigi õiguse kohaselt selle kahju hüvitama (25. novembri 2010. aasta kohtuotsus Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 94 Samuti on Euroopa Kohus korduvalt otsustanud seoses riigi vastutuse tekkimise tingimustega, et kui riik on liidu õigust rikkudes füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele kahju tekitanud, on füüsilistel ja eraõiguslikel juriidilistel isikutel, kellele on kahju tekkinud, õigus hüvitisele kolme tingimuse üheaegsel esinemisel: nimelt kui rikutud liidu õigusnorm annab füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele õigusi, selle õigusnormi rikkumine on piisavalt selge ning rikkumise ja isikule tekitatud kahju vahel on otsene põhjuslik seos (28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Tomášová, C-168/15, EU:C:2016:602, punkt 22 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 95 Samuti tuleneb väljakujunenud kohtupraktikast, et kui liikmesriik on füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele liidu õiguse rikkumisega kahju tekitanud, on riigi vastutuse tekkimise eelduseks olevate tingimuste täidetuse kontrollimine põhimõtteliselt liikmesriigi kohtute ülesanne, kes peavad järgima Euroopa Kohtu antud juhiseid (25. novembri 2010. aasta kohtuotsus Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, punkt 48, ning 19. juuni 2014. aasta kohtuotsus Specht jt, C-501/12–C-506/12, C-540/12 ja C-541/12, EU:C:2014:2005, punkt 100).
- 96 Mis puudutab küsimust, kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktil i ja artikli 10 lõikel 1 on vahetu õigusmõju ning kas need annavad õiguse esitada hagi hoiuste hüvitamisega viivitamisest tuleneva kahju hüvitamise nõudes, siis tuleb kohe alustuseks toonitada, et kuna hageja nõuab eelotsusetaotluse esitanud kohtus BNB poolt direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist, ei tule Euroopa Kohtul võtta seisukohta selle direktiivi artikli 10 lõike 1 suhtes.
- 97 Mis puudutab direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i vahetut õigusmõju, siis kuigi kohtupraktikaga ei nõuta, et selline õigusmõju peab liidu õiguse rikkumise eest liikmesriigi vastutuse tekkimiseks esinema (vt selle kohta analoogia alusel 5. märtsi 1996. aasta kohtuotsus Brasserie du pêcheur ja Factortame (C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, punktid 21 ja 22)), täpsustab eelotsusetaotluse esitanud kohus siiski, et kui sel sättel on vahetu õigusmõju, on BNB rikkunud liidu õigust, jättes direktiivi 94/19 selle üle võtnud liikmesriigi õigusnormide asemel kohaldamata.
- 98 Selle kohta on oluline meenutada, et füüsilised ja eraõiguslikud juriidilised isikud võivad kõikidel juhtudel, kui direktiivi sätted on oma sisu poolest tingimusteta ja piisavalt täpsed, neile liikmesriigi kohtus riigi vastu tugineda ning seda nii juhul, kui riik on jätnud direktiivi liikmesriigi õigusesse ettenähtud tähtjaks üle võtmata, kui ka juhul, kui direktiiv ei ole üle võetud nõuetekohaselt (25. juuni 2015. aasta kohtuotsus Indéliq ir investicijų draudimas ja Nemaniūnas, C-671/13, EU:C:2015:418, punkt 57).
- 99 Tõsi, direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkt i jätab liikmesriikidele kaalutlusruumi hoiuste peatamise üle otsustava pädeva asutuse nimetamiseks ja viimasele kaalutlusruumi asjasse puutuva krediidiastutuse rahalise olukorra hindamiseks.

- 100 Kuna aga selles sättes on märgitud, et pädev asutus on kohustatud tegema hoiuste peatamise otsuse niipea kui võimalik, kuid mitte hiljem kui viis tööpäeva pärast esmakordset veendumist, et krediidasutus ei ole tagasi maksnud hoiuseid, mille maksetähtpäev on saabunud ja mis kuuluvad maksmisele, sätestab see norm tingimusteta ja piisavalt täpse kohustuse, mille järgimine tuleb tagada oma pädevuse raames BNB-l, kes on nimetatud hoiuste peatamise otsustav pädev asutus.
- 101 Niisugune tõlgendus ei ole ka vasturääkiv sellele, et liidu õigust rikkunud avaliku võimu kandja tuleb kindlaks teha liikmesriigi kohtu poolt asjasse puutuva liikmesriigi õiguse alusel.
- 102 Küsimuses, kas direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkt i on liidu õiguse norm, mis annab füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele õigusi, tuleb märkida, et direktiivi 94/19 eesmärk on eelkõige hoiustajate kaitse.
- 103 Lisaks on hoiuste peatamise otsusel vahetu mõju hoiustaja õiguslikule olukorrale, sest selle alusel käivitub hoiuste tagamise süsteem ja järelikult hoiuste hüvitamine.
- 104 Neid asjaolusid arvestades on ilmselge, et direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkt i on liidu õiguse norm, mille eesmärk on anda füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele õigusi.
- 105 Liidu õiguse piisavalt selge rikkumise esinemise tingimuse kohta tuleb märkida, et niisugune rikkumine tähendab, et liikmesriik on ilmselgelt ja oluliselt ületanud oma kaalutusõiguse piire. Selle selgestegemiseks võidakse võtta muu hulgas arvesse rikutud õigusnormi selgust ja täpsust, kaalutlusruumi ulatust, mille rikutud norm liikmesriikide asutustele annab, võimaliku õigusrikkumise vabandamatust või vabandamatust, tahtlust või selle puudumist rikkumise toimepanemisel või kahju tekitamisel, ning ka asjaolu, kas Euroopa Liidu institutsiooni käitumine võis soodustada liidu õigusega vastuolus olevat riigisisest tegevusetust, riigisiseste meetmete võtmist või säilitamist või niisugust praktikat (vt selle kohta 5. märtsi 1996. aasta kohtuotsus Brasserie du pêcheur ja Factortame, C-46/93 ja C-48/93, EU:C:1996:79, punkt 56).
- 106 Käesolevas asjas on oluline toonitada, et kuigi BNB-l on direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i alusel krediidasutuse hoiuste peatamise üle otsustamisel teatud hindamisruum, jääb see siiski kindlatesse piiridesse.
- 107 Nimelt täpsustab direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkt i selgelt tingimused, millest hoiuste peatamise otsuse tegemisel tuleb lähtuda, ja ka tähtaja, mille jooksul see otsus tuleb teha.
- 108 Seetõttu on liikmesriigi pädev asutus juhul, kui direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i tingimused on täidetud, kohustatud tegema hoiuste peatamise otsuse talle siduva viiepäevase tähtaja jooksul.
- 109 Kuid põhikohtuasja asjaolude analüüsist nähtub, et pärast seda, kui KTB oli esitanud teavet oma finantsraskuste ja likviidsusprobleemide kohta, kehtestas BNB talle moratooriumi maksejõuetuse ohu tõttu ning otsustas peatada kõik KTB maksed ja tehingud. Seega väljendasid võetud järelevalvemeetmed KTB rahalist olukorda arvestades BNB kahtlusi selle panga suutlikkuse suhtes hoiused lühikese aja jooksul hüvitada. Lisaks ei võimaldanud BNB poolt otsustatud KTB maksete ja tehingute peatamise meetmed KTB-l hoiuseid hüvitada.
- 110 Lisaks nendele asjaoludele tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul võtta BNB tegevuse õigusvastasuse hindamisel arvesse ka seda, kas kahju tekitati tahtlikult või mitte.
- 111 Viimaks, eelotsusetaotluse esitanud kohtu välja toodud muud asjaolud ei ole asjasse puutuvad selle kindlaksmääramisel, kas põhikohtuasja asjaoludel pani BNB, kes ei teinud hoiuste peatamise otsust viie päeva jooksul, nagu see on ette nähtud direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktis i, toime piisavalt selge rikkumise liidu õiguse tähenduses.

- 112 Nimelt esiteks ei ole asjakohane see, et fondidel ei olnud piisavalt vahendeid kõigi tagatud hoiuste hüvitamiseks, sest see asjaolu ei ole üks nendest, mida liikmesriigi pädev asutus peab arvesse võtma, kui ta teeb kindlaks, kas hoiused tuleb peatatuks tunnistada.
- 113 Teiseks ei ole asjakohane asjaolu, et perioodil, mil väljamaksed olid peatatud, oli krediidasutusele tema maksejõuetuse eest kaitsmiseks kehtestatud moratorium, ega asjaolu, et põhikohtuasja hageja hoius hüvitati pärast seda, kui BNB oli tunnistanud, et saneerimismeetmetest ei olnud abi. Esiteks, nagu Euroopa Kohus juba märkis vastuseks kolmandale eelotsuse küsimusele, ei sea direktiiv 94/19 hoiuste peatamise otsust sõltuvusse krediidasutuse maksejõuetusest. Teiseks on direktiivi 94/19 eesmärk hoiustajaid kaitsta, nähes ette nõude, et nende hoiused oleksid tagatud ja hüvitataks väga kiiresti.
- 114 Kolmandaks puudutab asjaolu, et põhikohtuasja hageja hoiuse põhisumma hüvitati talle koos intressidega, sealhulgas perioodi eest 20. juunist 2014 kuni 6. novembrini 2014, N. Kantarevile tekitatud kahju, mitte direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i piisavalt selge rikkumise esinemist.
- 115 Arvestades eespool esitatud kaalutlusi ja sõltuvalt asjaoludest, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kontrollima, võib hoiuste peatamise otsuse tegemata jätmise viie päeva jooksul vastavalt direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktis i nõutule, kuigi täidetud on selles sättes selgelt ette nähtud tingimused, põhikohtuasja asjaoludel olla käsitatav piisavalt selge rikkumisena liidu õiguse mõttes ning muud asjaolud, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus mainib, ei ole selles suhtes asjakohased.
- 116 Liidu õiguse rikkumise eest riigi vastutuse tekkimise kolmanda tingimuse aspektist tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kontrollida, kas esineb põhjuslik seos direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punkti i rikkumise ja N. Kantarevile tekitatud kahju vahel, nagu tundub nähtavat Euroopa Kohtule esitatud toimikust.
- 117 Arvestades kõiki eespool esitatud kaalutlusi, tuleb seitsmendale ja kaheksandale küsimusele vastata, et direktiivi 94/19 artikli 1 lõike 3 punktil i ja artikli 10 lõikel 1 on vahetu õigusmõju ning need on õigusnormid, mis annavad füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele õigusi, mis võimaldavad hoiustajatel esitada hoiuste hilinemisega hüvitamisest tuleneva kahju hüvitamise hagi. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kontrollida esiteks, kas see, et olenemata viidatud sättes selgelt sätestatud tingimuste täitmisest, jäeti viie tööpäeva jooksul vastu võtmata hoiuste peatamise otsus, nagu nõuab see säte, on põhikohtuasja asjaoludel käsitatav piisavalt selge rikkumisena liidu õiguse tähenduses, ning teiseks, kas esineb otsene põhjuslik seos selle rikkumise ja niisugusele hoiustajale nagu N. Kantarev tekkinud kahju vahel.

Esimese ja teise küsimuse analüüs

- 118 Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas EL lepingu artikli 4 lõiget 3 ning võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et kui Bulgaarias puudub eraldi menetlus selle liikmesriigi vastutuse tuvastamiseks liidu õiguse rikkumisega riigisisese asutuse tekitatud kahju eest, siis on nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, nagu need, mida käsitletakse põhikohtuasjas, mis esiteks näevad ette kaks erinevat hagi, mida on pädevad menetlema erinevad kohtud erinevatel tingimustel, ning teiseks seavad liikmesriigi asutuse poolt füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele tekitatud kahju hüvitamise nõudeõiguse tekkimise tingimuseks nende kohustuse tõendada süüd ja maksta kindlasummalist või hagi hinnast sõltuvat lõivu või kahju põhjustanud haldusakti eelneva tühistamise.
- 119 Eelotsusetaotluse esitanud kohus täpsustab selle kohta, et BNB vastu liidu õiguse rikkumise alusel esitatud nõuetele kohaldatavate õigusnormide osas on kohtupraktikas lahkkelisid, nimelt on teatud kohtud leidnud, et need nõuded tuleb esitada normide kohaselt, mis reguleerivad riigi vastutust, teised

kohtud aga, et kohaldada tuleb kahju hüvitamise üldnorme, mis on sätestatud võlaõigusseaduses. Lisaks piirab Bulgaaria keskpanga seadus selle panga järelevalvekohustuse täitmisest tulenevat vastutust nii, et hüvitatav on ainult tema tahtliku tegevusega põhjustatud kahju.

- 120 Kõigepealt tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktikale piisab selleks, et füüsilistel ja eraõiguslikel juriidilistel isikutel tekiks õigus nõuda kahju hüvitamist, käesoleva kohtuotsuse punktis 94 viidatud kolme tingimuse täitmisest (25. novembri 2010. aasta kohtuotsus *Fuß*, C-429/09, EU:C:2010:717, punkt 65 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 121 Sellest tuleneb, et kuigi liidu õigus ei välista võimalust, et liikmesriigi vastutus liidu õiguse rikkumise eest võib liikmesriigi õiguse alusel tekkida ka vähem piiravatel tingimustel, ei luba see siiski liikmesriigi õigusega näha ette selle vastutuse tekkimise lisatingimusi (25. novembri 2010. aasta kohtuotsus *Fuß*, C-429/09, EU:C:2010:717, punkt 66 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 122 Samuti tuleb meenutada, et küsimust reguleerivate liidu õigusnormide puududes tuleb iga liikmesriigi riigisisese õiguskorras määrata pädevad kohtud ja kehtestada menetlusnormid nende kohtuasjade läbivaatamiseks eesmärgiga tagada isikute liidu õigusest tulenevate õiguste kaitse (30. septembri 2003. aasta kohtuotsus *Köbler*, C-224/01, EU:C:2003:513, punkt 46 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 123 Kuid Euroopa Kohus on ka täpsustanud, et kui õigus kahju hüvitamisele ei tulene asjakohaste tingimuste täidetuse korral just otseselt liidu õigusest, tuleb liikmesriigil heastada tekitatud kahju tagajärjed riigisisese õiguse vastutust käsitlevate sätete alusel, tagades, et riigisisestes õigusaktides sätestatud kahju hüvitamise tingimused ei ole vähem soodsad kui need, mis puudutavad sarnaseid riigisiseseid nõudeid (võrdväarsuse põhimõte), ega ole korraldatud nii, et hüvitise saamine on praktikas võimatu või ülemäära raske (tõhususe põhimõte) (26. jaanuari 2010. aasta kohtuotsus *Transportes Urbanos y Servicios Generales*, C-118/08, EU:C:2010:39, punkt 31 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 124 Võrdväarsuse põhimõte nõuab, et kõik õiguskaitsevahendite suhtes kohaldatavad reeglid oleksid ühtemoodi kohaldatavad nii liidu õiguse rikkumisel rajanevatele õiguskaitsevahenditele kui ka riigisisese õiguse eiramisel rajanevatele õiguskaitsevahenditele (15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus *Aquino*, C-3/16, EU:C:2017:209, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 125 Tõhususe põhimõte nõuab, et riigisisese menetlusnormid ei muudaks liidu õiguskorrast tulenevate õiguste kasutamist võimatuks või ülemäära keeruliseks (15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus *Aquino*, C-3/16, EU:C:2017:209, punkt 52 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 126 Käesolevas asjas, mis puudutab sisulisi tingimusi, millele peab vastama põhikohtuasja hageja esitatud nõue, seab Bulgaaria keskpanga seadus – mille kohaselt peab õiguse nõuda kahju hüvitamist tekkimiseks olema kahju tekitamisel esinenud BNB tahtlus – selle õiguse tekkimise sõltuvusse tingimusest, mis on ulatuslikum kui liidu õiguse selge rikkumise tingimus.
- 127 Seoses võlaõigusseadusest tuleneva tingimusega, mis kohustab põhikohtuasja hagejat tõendama süüd, on Euroopa Kohus juba otsustanud, et kuigi teatavaid objektiivseid ja subjektiivseid tegureid, mis võivad liikmesriigi õigussüsteemis seonduda süü mõistega, võib käesoleva kohtuotsuse punktis 105 viidatud kohtupraktikat arvestades pidada asjasse puutuvateks hindamisel, kas liidu õiguse rikkumine on olnud piisavalt selge või mitte, ei või kohustus hüvitada füüsilistele või eraõiguslikele juriidilistele isikutele tekitatud kahju olla seatud sõltuvusse süü mõistest tulenevast tingimusest, mis esitab rangemaid nõudmisi kui eeldaks liidu õiguse piisavalt selge rikkumine (25. novembri 2010. aasta kohtuotsus *Fuß*, C-429/09, EU:C:2010:717, punkt 67 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 128 Seetõttu on esiteks liidu õigusega vastuolus, et nõude puhul nagu see, mida käsitletakse põhikohtuasjas, seatakse kahju hüvitamise tingimuseks liikmesriigi asutuse tahtlus kahju tekitamisel. BNB vastutust niisuguses kohtuvaidluses nagu see, mida käsitletakse põhikohtuasjas, ei saa hinnata lähtuvalt

tingimustest, mis on sätestatud Bulgaaria keskpanga seaduses. Teiseks tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kindlaks teha, kas „süü“ mõiste võlaõigusseaduses on ulatuslikum kui liidu õiguse piisavalt selge rikkumine.

- 129 Liikmesriikide menetlusõigusega seoses tuleb meenutada, et küsimus, kas liikmesriigi kohtu pädevus ja vaidluse lahendamisel kohaldatav menetlus peavad sõltuma selle avaliku võimu kandja laadist, kellele rikkumist süüks pannakse, ning ka väidetava tegevuse või tegevusetuse laadist, kuulub liikmesriikide menetlusautonoomia valdkonda (vt selle kohta 30. septembri 2003. aasta kohtuotsus Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, punkt 47).
- 130 Seega, nagu toonitab ka kohtujurist oma ettepaneku punktis 102, ei määra liidu õigus – juhul kui kaaluda tuleb mitme menetluse vahel –, millist menetlust tuleb kohaldada. Siiski peavad sobiva menetluse valik ning järelikult vastutuse õiguslik alus vastama nii füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele liidu õiguse rikkumisega tekitatud kahju eest riigi vastutuse tekkimise tingimustele, mis tulenevad Euroopa Kohtu praktikast, kui ka tõhususe ja võrdväarsuse põhimõtetele.
- 131 Võrdväarsuse põhimõtte seisukohast ei ole Euroopa Kohtul mingit teavet, mis paneks ta kahtlema riigi vastutuse seaduse või võlaõigusseaduse sätete kooskõlas selle põhimõttega.
- 132 Tõhususe põhimõtte seisukohast kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks selles, kas selle põhimõttega on kooskõlas lõiv, mida riigi vastutuse seaduse ja võlaõigusseaduse kohaselt tuleb tasuda.
- 133 Oluline on meenutada, et iga juhtumit, mille puhul kerkib küsimus, kas liikmesriigi menetlusnorm muudab liidu õiguskorraga füüsilistele või eraõiguslikele juriidilistele isikutele antud õiguste kasutamise võimatuks või ülemäära raskeks, tuleb analüüsida nii, et arvesse võetakse asjakohase sätte kohta menetluses tervikuna, menetluse käiku ja eripära erinevates liikmesriigi ametiasutustes (vt selle kohta 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsus Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, punkt 36).
- 134 Selleks tuleb kindlaks teha, kas liikmesriigi õigus seab kahju hüvitamise hagi esitamise tingimuseks lõivu maksmise ja kas selle tasumise kohustusest saab teha erandi.
- 135 Samuti tuleb arvesse võtta lõivu suurust ja kas see võib osutada ületamatuks takistuseks, mille tõttu ei ole võimalik kohtusse pöörduda (vt analoogia alusel 22. detsembri 2010. aasta kohtuotsus DEB, C-279/09, EU:C:2010:811, punkt 61).
- 136 Euroopa Kohtule esitatud toimikust nähtub, et sellises vaidluses nagu see, mida käsitletakse põhikohtuasjas, tuleb sellisel füüsilisel isikul nagu N. Kantarev tasuda riigi vastutuse seaduse alusel hagi esitamisel kindlasummaline lõiv 10 leevi (ligikaudu 5 eurot) ja võlaõigusseaduse alusel hagi esitamisel proportsionaalne lõiv suurusega 4% hagi hinnast.
- 137 Arvestades Euroopa Kohtule teada olevat informatsiooni, ei ole kindlasummaline lõiv 10 leevi (ligikaudu 5 eurot) ületamatu takistus, mille tõttu ei ole võimalik kohtusse pöörduda, kuid eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb seda kontrollida.
- 138 Samas ei ole välistatud, et proportsionaalne lõiv 4% hagi hinnast on oluline takistus kahju hüvitamise õiguse teostamiseks, eelkõige juhul, kui selle lõivu tasumise kohustusest ei saa erandit teha, mida peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima.
- 139 Teiseks küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas see, et riigi vastutuse seadus lubab kahju hüvitamist nõuda ainult juhul, kui kahju tuleneb asutuse õigusvastasest aktist, mis on tühistatud, või tema õigusvastasest faktilisest tegevusest või tegevusetusest, on kooskõlas tõhususe põhimõttega.

- 140 Seoses õiguskaitsevahenditega, mida saab kasutada liidu õiguse rikkumise eest liikmesriigi vastutuse tuvastamiseks, tuleb meenutada, et Euroopa Kohus on juba väljendanud seisukohta, et riigisisene kohus võib kontrollida, kas isik, kellel kahju tekkis, on tõendanud, et ta on ilmutanud kahju ärahoidmiseks või selle ulatuse piiramiseks hoolt, mida saab mõistlikult oodata, ja muu hulgas seda, kas ta kasutas õigel ajal kõiki õiguskaitsevahendeid, mis olid tema käsutuses (25. novembri 2010. aasta kohtuotsus *Fuß*, C-429/09, EU:C:2010:717, punkt 75 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 141 Nimelt on liikmesriikide õigussüsteemide ühise üldpõhimõtte kohaselt isik, kellel kahju tekkis, kohustatud tõendama, et ta on ilmutanud kahju ulatuse piiramiseks hoolt, mida saab mõistlikult oodata, vastasel korral jääb kahju tema enda kanda (25. novembri 2010. aasta kohtuotsus *Fuß*, C-429/09, EU:C:2010:717, punkt 76 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 142 Ent Euroopa Kohtu praktikast nähtub ka, et tõhususe põhimõttega oleks siiski vastuolus nõuda isikult, kellel kahju tekkis, et ta kasutaks alati kõiki tema käsutuses olevaid õiguskaitsevahendeid, sealhulgas ka siis, kui see tekitab ülemääraseid raskusi või kui seda ei saa talt mõistlikult nõuda (25. novembri 2010. aasta kohtuotsus *Fuß*, C-429/09, EU:C:2010:717, punkt 77 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 143 Seetõttu ei ole iseenesest tõhususe põhimõttega vastuolus nõue, et eelnevalt peab kahju põhjustanud akt olema tühistatud. Kuid see nõue võib muuta liidu õiguse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise saavutamise ülemääraselt raskeks, kui praktikas on see tühistamine välistatud (vt selle kohta 9. septembri 2015. aasta kohtuotsus *Ferreira da Silva e Brito jt*, C-160/14, EU:C:2015:565, punkt 51) või vähetõenäoline.
- 144 Käesolevas asjas tuleb toonitada, et nõue, mille kohaselt asutuse akt, tema tegevus või tegevusetus peab olema õigusvastane, ei ole mitte menetluslikku laadi nõue, vaid riigi vastutuse tekkimise tingimus, mis seondub liidu õiguse mõttes piisavalt selge rikkumise mõistega.
- 145 Samas on menetluslikku laadi nõue, et riigi vastutus ja järelikult õigus nõuda kahju hüvitamist tekib pärast seda, kui kahju põhjustanud haldusakt on eelnevalt asjakohases menetluses tühistatud.
- 146 Selleks et kindlaks teha, kas see nõue on põhikohtuasja asjaoludel vastuolus tõhususe põhimõttega, tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kõigi põhikohtuasja asjaolude, Bulgaaria õiguse ning eriti haldusaktide tühistamise nõuete esitamiseks ette nähtud menetlusnormide ja nende aktide tühistamise tingimuste alusel kontrollida, kas käesolevas asjas kahju põhjustanud haldusakti tühistamine on praktikas välistatud või vähetõenäoline.
- 147 EL lepingu artikli 4 lõiget 3 ning võrdvärsuse ja tõhususe põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et kui Bulgaarias puudub eraldi menetlus selle liikmesriigi vastutuse tuvastamiseks liidu õiguse rikkumisega riigisisese asutuse tekitatud kahju eest, siis:
- ei ole nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette kaks erinevat hagi, mida on pädevad menetlema erinevad kohtud erinevatel tingimustel, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus teeb kindlaks, kas liikmesriigi õiguse kohaselt saab niisuguse asutuse nagu BNB vastutuse tuvastamiseks esitada hagi riigi vastutuse seaduse või võlaõigusseaduse alusel, ning kui need kaks hagimenetlust on kooskõlas võrdvärsuse ja tõhususe põhimõttega;
  - on nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele tekitatud kahju hüvitamise nõudeõiguse tekkimise täiendava tingimusena ette, et asutus peab olema kahju tekitanud tahtlikult;
  - ei ole nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele tekitatud kahju hüvitamise nõudeõiguse tekkimise tingimusena ette kohustuse tõendada süüd, kui mõiste „süü“ ei ole ulatuslikum kui mõiste „piisavalt selge rikkumine“, mida tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kontrollida;

- ei ole nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette kindlasummalise või hagi hinnast sõltuva lõivu maksmise, kui kindlasummalise või hagi hinnast sõltuva lõivu maksmine ei ole vastuolus tõhususe põhimõttega, mida peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, arvestades lõivu summat ja suurust, takistuse, milleks see lõiv võib kohtusse pöördumisel osutada, ületatavust, selle tasumise kohustuslikkust ning võimalikku erandi tegemist sellest kohustusest;
- ei ole nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad füüsilistele ja eraõiguslikele isikutele tekitatud kahju hüvitamise nõudeõiguse tekkimise tingimusena ette, et eelnevalt kahju põhjustanud haldusakt tühistataks, kui selle tingimuse täitmist võib isikult, kellel kahju tekkis, mõistlikult nõuda, mida peab aga eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima.

Kohtukulud

¹⁴⁸ Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 1994. aasta direktiivi 94/19/EÜ hoiuste tagamise skeemide kohta, mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. märtsi 2009. aasta direktiiviga 2009/14/EÜ, artikli 1 lõiget 3 ja artikli 10 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus esiteks riigisisene õigus, mille kohaselt hoiuste peatamise otsuse tegemine sõltub krediitiasutuse maksejõuetusest ja selle asutuse tegevusloa kehtetuks tunnistamisest, ning teiseks see, et tähtaegadest, mis on ette nähtud hoiuste peatamise otsuse tegemiseks ja hoiuste hüvitamiseks, tehakse riigisisese õigusega erand põhjusel, et krediitiasutusele on vaja kehtestada moratorium.
2. Direktiivi 94/19, mida on muudetud direktiiviga 2009/14, artikli 1 lõike 3 punkti i tuleb tõlgendada nii, et krediitiasutuses olevate hoiuste peatatuks tunnistamine selle sätte tähenduses tuleb otsustada liikmesriigi pädeva asutuse selge asjakohase otsusega ja seda otsust ei saa tuletada liikmesriigi asutuse teistest aktidest nagu Bulgarska Narodna Banka (Bulgaaria keskpank) otsus kehtestada Korporativna Targovska Bankale moratorium, nagu ei saa ka selle otsuse olemasolu põhikohtuasja asjaoludel eeldada.
3. Direktiivi 94/19, mida on muudetud direktiiviga 2009/14, artikli 1 lõike 3 punkti i tuleb tõlgendada nii, et nimetatud sätte tähenduses hoiuse peatatuks tunnistamise tingimuseks ei saa olla, et hoiustaja on eelnevalt andnud krediitiasutusele raha väljamaksmise korralduse, mida ei ole täidetud.
4. Direktiivi 94/19, mida on muudetud direktiiviga 2009/14, artikli 1 lõike 3 punktil i ja artikli 10 lõikel 1 on vahetu õigusmõju ning need on õigusnormid, mis annavad füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele õigusi, mis võimaldavad hoiustajatel esitada hoiuste hilinemisega hüvitamisest tuleneva kahju hüvitamise hagi. Eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kontrollida esiteks, kas see, et olenemata viidatud sättes selgelt sätestatud tingimuste täitmisest, jäeti viie tööpäeva jooksul vastu võtmata hoiuste peatamise otsus, nagu nõuab see säte, on põhikohtuasja asjaoludel käsitatav piisavalt selge rikkumisena liidu õiguse tähenduses, ning teiseks, kas esineb otsene põhjuslik seos selle rikkumise ja niisugusele hoiustajale nagu Nikolay Kantarev tekkinud kahju vahel.

5. EL lepingu artikli 4 lõiget 3 ning võrdväarsuse ja tõhususe põhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et kui Bulgaarias puudub eraldi menetlus selle liikmesriigi vastutuse tuvastamiseks liidu õiguse rikkumisega riigisisese asutuse tekitatud kahju eest, siis:
- ei ole nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette kaks erinevat hagi, mida on pädevad menetlema erinevad kohtud erinevatel tingimustel, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus teeb kindlaks, kas liikmesriigi õiguse kohaselt saab niisuguse asutuse nagu Bulgaaria keskpank vastutuse tuvastamiseks esitada hagi Zakon za otgovornostta na darzhavata i obshtinite za vredi (riigi ja kohalike omavalitsuste vastutuse seadus) või Zakon za zadalzheniata i dogovorite (võlaõigusseadus) alusel, ning kui need kaks hagimenetlust on kooskõlas võrdväarsuse ja tõhususe põhimõttega;
  - on nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele tekitatud kahju hüvitamise nõudeõiguse tekkimise täiendava tingimusena ette, et asutus peab olema kahju tekitanud tahtlikult;
  - ei ole nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele tekitatud kahju hüvitamise nõudeõiguse tekkimise tingimusena ette kohustuse tõendada süüd, kui mõiste „süü“ ei ole ulatuslikum kui mõiste „piisavalt selge rikkumine“, mida tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtul kontrollida;
  - ei ole nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad ette kindlasummalise või hagi hinnast sõltuva lõivu maksmise, kui kindlasummalise või hagi hinnast sõltuva lõivu maksmine ei ole vastuolus tõhususe põhimõttega, mida peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, arvestades lõivu summat ja suurust, takistuse, milleks see lõiv võib kohtusse pöördumisel osutada, ületatavust, selle tasumise kohustuslikkust ning võimalikku erandi tegemist sellest kohustusest, ja
  - ei ole nendega vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis näevad füüsilistele ja eraõiguslikele juriidilistele isikutele tekitatud kahju hüvitamise nõudeõiguse tekkimise tingimusena ette, et eelnevalt kahju põhjustanud haldusakt tühistataks, kui selle tingimuse täitmist võib isikult, kellel kahju tekkis, mõistlikult nõuda, mida peab aga eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima.

Allkirjad